Financováno Evropskou unií

Freya

Téměř polovina zařízení řeší sexualitu až při problému. Organizace Freya přináší systémový posun i nové příručky

Tisková zpráva, Praha, 12. listopadu 2026

Kdy přesně podle nás v lidském životě končí právo na soukromí, objetí nebo intimitu? Je to dnem nástupu do domova seniorů nebo stanovením diagnózy?

Věděli jste, že téměř polovina zařízení sociálních služeb začne sexualitu svých klientů řešit až ve chvíli, kdy dojde k průšvihu, nátlaku nebo obtěžování?

V Norsku z mladých lidí, kteří byly odsouzeni, je to v 30 % za sexuální delikty. Chceme na podobná čísla čekat u nás nebo začneme děti učit o hranicích a souhlasu včas a bez rozpaků?

Otázka intimity, vztahů a sexuality v ústavních zařízeních a pobytových sociálních službách přestává být tabu. V reakci na rostoucí potřebu metodické opory a systémového ukotvení pořádá organizace **Freya** mezinárodní odbornou konferenci *„Máme si co říct: Systémové řešení sexuality v institucích“*. Konference představuje konkrétní zkušenosti z praxe domovů pro seniory, dětských domovů i služeb pro lidi s mentálním znevýhodněním, opírá se o data z nových tuzemských i zahraničních výzkumů a přináší dvě zásadní metodické příručky pro odbornou i laickou veřejnost.

Naléhavost celého tématu podtrhují dosavadní zkušenosti i data z terénu. Organizátor konference, Freya, z. s. – Institut sexuality a vztahů, se již 10 let specializuje na vzdělávání, poradenství a systémové zavedení práce se sexualitou do zařízení sociálních a školských služeb. Za dobu své působnosti proškolila téměř 20 000 osob a poskytla odborné sociální poradenství více

než 770 klientům a klientkám. Z praxe i výzkumů jednoznačně vyplývá, že naplněná intimita je základní lidskou potřebou v každém věku i s jakýmkoli znevýhodněním. *„Pokud však v institucích chybí jasně nastavený systém a metodika, dochází k nejistotě personálu, porušování soukromí klientely nebo k nebezpečnému přehlížení rizika sexualizovaného násilí,"* doplňuje zkušenost Lucie Šídová, výkonná ředitelka organizace Freya.

„Sexualitu řešíme, až když je problém…"

Jak ukazuje evaluace projektu Freyi Sítě vzájemného učení k tématu sexuality napříč službami, před zapojením domovů pro seniory do systémové změny plných 49 % personálu uvádělo, že se sexualita v jejich zařízení řeší až ve chvíli, kdy **nastane konkrétní problém.** To v praxi znamená např. obtěžování dalších klientů a klientek či personálu, nevyžádané doteky či narážky na vzhled, masturbace na veřejnosti apod.

Evaluátorka Petra Kutálková doplňuje další data ze seniorské sítě, i ze sítě dětských domovů a služeb pro lidi s mentálním znevýhodněním: *„Po systémovém zavedení práce se sexualitou **v domovech pro seniory** vzrostl podíl zaměstnanců a zaměstnankyň, kteří berou **sexualitu jako běžnou součást péče**, ze 17 % na 66 %. Znalost konkrétních postupů se u personálu zvýšila z 21 % na 50 % a povědomí o tom, kdo má téma v zařízení na starosti, dokonce stouplo ze 39 % na 87 %. Samotný prostor pro soukromí klientely se rozšířil z 22 % na 54 %. **Podobný posun vidíme i v dětských domovech**, kde se podíl dostupných edukačních materiálů a pomůcek k tématu pro děti i personál zvýšil z 15 % na 49 %. Klíčové je, že personál získal jistotu a jazyk, jak o tématu otevřeně a bez stigmatizace mluvit."*

V základní péči je sexualita neviditelná

Pohled na rizika a tabuizaci doplňují data z výzkumů seniorského abusu (projekty RESTABUS a FEANCI) prezentovaná socioložkou **Marcelou Petrovou Kafkovou** z **RILSA a Masarykovy univerzity.** Výzkumy odhalují strukturální neviditelnost intimních potřeb seniorů a seniorek a poukazují na fenomén EAN, tedy týrání, zneužívání a zanedbávání starších lidí, jehož je sexualizované násilí neoddělitelnou součástí. Zatímco v domácím prostředí se se sexuálním zneužíváním či nátlakem setkalo 3 % seniorů a seniorek, tedy podobně jako s fyzickým násilím, v prostředí pobytové péče označilo 17 % personálu zkušenost se sexuálním obtěžováním ze strany klientely a 24 %

klientů a klientek někdy zažilo nevhodné narážky či doteky od jiných klientů. Závažným zjištěním výzkumu je i fakt, že i když zaměstnanci incidenty převážně s někým dalším řeší, v případě, že se rozhodnou je nehlásit, jsou hlavními důvody vnímání situace jako „banální“ a nedůvěra v možné uspokojivé řešení.

„K nám se nejde umřít, ale intimně žít” (účastnice sítě vzájemného učení)

Na tato zjištění přímo reagují zkušenosti zapojených zařízení, které díky roční mentoringové podpoře zavedli práci se sexualitou do chodu svých služeb. Ti potvrzují, že systémová změna začíná proměnou vnímání u samotného personálu a vytvořením bezpečného prostředí. Domovy pro seniory v praxi zřizují relaxační místnosti, hostinské či rodinné pokoje, zavádějí cedulky „nerušit“ na dveře a podporují společenské aktivity od seznamek po vzpomínková retro setkání. Jak vysvětluje **Kateřina Kapičková**, **ředitelka Sociálních služeb města Mimoň:** *„Jedním z důležitých zjištění bylo, že podpora intimity není jen o řešení výjimečných nebo náročných situací. Patří do ní i běžné každodenní věci — třeba jak klienta upravíme, jak respektujeme jeho soukromí a jak podporujeme jeho možnost cítit se hezky.”* Zároveň dodává, že intimita v jejich zařízení již není vnímána pouze skrze sex, ale jako lidská blízkost, emoce a péče o vzhled, přičemž zásadní posun nastal v myšlení personálu, který se naučil respektovat soukromí a nesoudit.

Pomůcky pro sexuální a vztahovou výchovu

Podobně ve službách pro lidi s mentálním znevýhodněním a v dětských domovech dochází k posunu od tabuizace k otevřené edukaci. Za využití konkrétních vizuálních pomůcek, pracovních listů a metod, jako je český překlad norského nástroje ***Play it right / Bez rozpaků*** či pomůcka ***Společně o sexualitě a vztazích*** trénují pracovníci a pracovnice s dětmi a mladými dospělými témata souhlasu, vhodných i nevhodných doteků, hranic i samotného práva na soukromí a vlastní identitu.

Specifickým výzvám v ústavních zařízeních se věnuje **Štěpán Jílka, zmocněnec Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) pro ústavní a ochrannou výchovu:**

„Pracujeme s dětmi a dospívajícími, kteří si s sebou často nesou těžké zážitky z minulosti, včetně zanedbávání nebo sexualizovaného násilí, a zároveň žijí v prostředí s přirozeně nižší mírou soukromí. Hledat vhodnou hranici mezi nezbytným dohledem a respektem k autonomii a intimitě dítěte je pro vychovatele obrovská výzva. Pokud téma sexuality tabuizujeme, reagujeme často až na vzniklé incidenty represivně nebo s nepochopením traumatu v pozadí chování dítěte. K ochraně dětí i k podpoře jejich zdravého vývoje a identity potřebujeme odborně vyzrálý personál, metodickou podporu a bezpečný prostor, kde se děti nebojí ptát a kde je jejich právo na soukromí skutečně respektováno.“

Důležitost otevřeného dialogu o sexualitě namísto represe potvrzují také zahraniční zkušenosti. Například norská organizace **RVTS Øst** ve svém výzkumném zázemí uvádí, že v Norsku z mladých lidí, kteří byly odsouzeni ve věku 15–24 let, je to v 30 % za sexuální delikty a více než 20 % dospívajících ve věku 12–16 let má zkušenost se sexuálním překračováním hranic ze strany svých vrstevníků. Tato data dokládají, že prevence a sexuální a vztahová výchova jsou klíčem k zamezení škodlivému sexuálnímu chování u mládeže.

Nové praktické příručky pro odbornou veřejnost i rodiče

Hmatatelným výstupem této dlouhodobé práce a odborného ukotvení práce se sexualitou jsou dvě nové publikace, které na konferenci zažívají svůj oficiální křest. První z nich je **Vztahy, intimita a sexualita ve vyšším věku** *(Rámec pro vytváření prostředí přívětivého k sexualitě v pobytových sociálních službách)*, vydávaný Asociací poskytovatelů sociálních služeb ČR (APSS ČR) ve spolupráci s Freyou. Tento dokument navazuje na Doporučený postup MPSV č. 5/2024 k tématu sexuality a poskytuje vedení i personálu domovů praktické postupy pro řešení náročných situací, překonávání bariér i práci s lidmi s demencí.

Druhou publikací je praktická příručka pro rodiče a další pečující **Nejste na to sami!**, která reaguje na obavy rodin dospívajících a dospělých dětí s mentálním znevýhodněním a nabízí jim srozumitelný návod, jak otevřeně komunikovat o dospívání, tělesných hranicích, antikoncepci i o prevenci násilí. Příručky je možné si bezplatně stáhnout na www.freya.live.

Financováno Evropskou unií

Freya

O pořadateli

Freya, z. s. je organizace specializující se na téma sexuality a vztahů u lidí se znevýhodněním, seniorů a seniorek a dětí vyrůstajících v institucionální péči. Věnuje se vzdělávání, poradenství, vývoji edukačních pomůcek a systémovému zavádění práce se sexualitou do zařízení sociálních a školských služeb.

Kontakt pro média:

Mgr. Jana Poláková, PR manažerka

E-mail: polakova@freya.live | Tel: +420 776 105 171

Místo konání konference: Chvalská stodola, Na Chvalské tvrzi 3103/7, Praha Horní Počernice

Vše o konferenci najdete na: Mámesicoříct (11.-12. 11. 2026)

Web: www.freya.live